

Spis treści

Spis treści	5
Wstęp	9
1. Komputerowe przetwarzanie tekstów języka polskiego	11
1.1. Przegląd komputerowych narzędzi przetwarzania języka polskiego	12
1.1.1. Podział na zdania	12
1.1.2. Tokenizacja	16
1.1.3. Analiza morfologiczna	29
1.1.4. Ujednoznacznianie morfosyntaktyczne	45
1.1.5. Parsing płytki	51
1.1.6. Rozpoznawanie jednostek nazewniczych	60
1.1.7. Parsing głęboki	71
1.1.8. Normalizacja tekstu	84
1.2. Przegląd polskich systemów integrujących narzędzia przetwarzania języka	90
1.2.1. Language Tool	90
1.2.2. Multiservice	93
1.2.3. CLARIN	97
2. PSI-Toolkit – zintegrowany, kompatybilny i rozszerzalny zestaw narzędzi przetwarzania języka naturalnego	99
2.1. Przeznaczenie systemu PSI-Toolkit	99
2.2. Struktura danych (krata)	101
2.2.1. Anotacja krawędzi	103
2.2.2. Tagi krawędzi	103
2.2.3. Rozkłady na krawędzie składowe	103
2.2.4. Wagi krawędzi	103
2.2.5. Motywacja zdefiniowania kraty jako struktury danych	104
2.2.6. Tekstowa postać <i>PSI-kraty</i>	105
Podsumowanie podrozdziału 2.2	105
2.3. Potoki przetwarzania	106
Podsumowanie podrozdziału 2.3.	106
2.4. Procesory	106
2.4.1. Readery	107
2.4.2. Anotatory zestawu PSI-Toolkit	111
2.4.3. Writery	119
Podsumowanie podrozdziału 2.4	121

2.5. Odseparowanie danych językowych od procesu przetwarzania	121
2.6. Rozszerzalność zestawu <i>PSI-Toolkit</i>	122
2.7. Przenośność	122
3. Normalizacja diachroniczna tekstów języka polskiego	125
3.1. Motywacja badań	125
Podsumowanie podrozdziału 3.1.	129
3.2. Przegląd komputerowych systemów normalizacji tekstu	129
3.2.1. Metody normalizacji tekstu	129
3.2.2. Prace związane z normalizacją diachroniczną	132
Podsumowanie podrozdziału 3.2	135
3.3. <i>iaiko</i> – program do normalizacji diachronicznej z wykorzystaniem trans-	
duktorów skończenie stanowych	135
3.3.1. Początkowe źródło reguł normalizacji	135
3.3.2. Transduktory skończenie-stanowe	136
3.3.3. Przykłady reguł normalizacji diachronicznej w systemie <i>iaiko</i>	137
3.3.4. Lista wyjątków	144
3.3.5. Wybrane aspekty implementacji	145
3.3.6. Ewaluacja rozwiązania	147
Podsumowanie podrozdziału 3.3	152
3.4. <i>Diachronic</i> normalizer – narzędzie do normalizacji diachronicznej jako ele-	
ment zestawu <i>PSI-Toolkit</i>	152
3.4.1. Normalizacja diachroniczna w procesie przetwarzania tekstu	152
3.4.2. Przykłady użycia procesora <i>iaiko</i>	153
3.4.3. Opóźnione ujednoznacznianie wyników normalizacji diachronicznej	155
3.4.4. Tworzenie spersonalizowanego normalizatora	158
Podsumowanie podrozdziału 3.4.	159
4. Reguły normalizacji diachronicznej	160
4.1. „Odkrywka” – korpusowe źródło datowania reguł	160
4.2. Metodyka datowania reguł	161
4.3. Reguły inspirowane opracowaniem Felińskiego (1816)	162
Reguła „i -> j” po „y”, przed spółgłoską	163
Reguła „i -> j” na początku wyrazu przed samogłoską	164
Reguła „i -> j” pomiędzy samogłoskami	165
Reguła „i->j” po samogłosce przed spółgłoską	166
Reguła „y -> j” przed samogłoską	167
Reguła usunięcia litery „y”	168
Reguła „y -> j” po samogłosce	169
Reguła „dź-> ć” w bezokolicznikach	170
Reguła „dz-> c” w bezokolicznikach	171
Reguła „z -> s” w przedrostkach	173
Reguła „á -> a”	174
Reguła „iej -> ij” w formach rozkazujących	176
Reguła „s -> z” w przyimkach.	177

4.4. Reguły inspirowane Rozprawami Deputacji (Rozprawy, 1830)	178
Reguła “szy -> łszy” w formach imiesłowów przysłówkowych uprzednich	178
Reguła „źródło”	179
Reguła: polonizacja nazw własnych	181
Reguła “gie -> ge” w wyrazach obcego pochodzenia	182
Reguła “ó -> o” w wybranych wyrazach	183
Rule: “x-> ks”	185
Reguła modernizująca przymiotniki rodzaju męskiego w narzędniku	186
4.5. Reguły inspirowane Uchwałami Akademii Umiejętności (1891)	187
Reguła “zk -> sk” w przymiotnikach	187
Reguła “z -> s” w końcówkach rzeczowników “ęstwo”	188
Reguła “z -> s” w przedrostku	189
Reguła „é -> e”	190
4.6. Reguły inspirowane Zasadami Akademii Umiejętności (Zasady, 1917)	192
Reguła z -> ś w przedrostkach czasowników	192
4.7. Reguły inspirowane Uchwałami Komitetu Ortograficznego (Jodłowski, Taszycki, 1936)	193
Reguła yjum -> ium w zakończeniach rzeczowników	194
Reguła yjum -> jum w zakończeniach rzeczowników	195
Reguła yja -> ia w zakończeniach rzeczowników	196
Reguła yja -> ja w zakończeniach rzeczowników	197
Reguła yj -> ii w zakończeniach rzeczowników	198
Reguła yj -> ji w zakończeniach rzeczowników	199
Reguła y -> i po spółgłosce, a przed samogłoską	200
4.8. Reguły podziału wyrazów	201
Reguła “nie” + czasownik	201
Reguły podziału specyficznych wyrazów	202
Reguły podziału spójników złożonych typu “przyczem”	203
Reguła odseparowania partykuły “by” od wyrazów nieodmiennych	204
Reguła rozdzielenia partykuły “nie” od predykatywów (np. ‘ <i>nie wolno</i> ’)	207
4.9. Reguły inspirowane analizą korpusu diachronicznego	208
Reguła ll -> l	209
Reguła ff -> f	210
Reguła pp -> p	212
Reguła: mm -> m	213
Reguła rr -> r	214
Reguła ss -> s	216
Reguła nn -> n	218
Reguła kk -> k	219
Reguła spolszczenia wyrazów pochodzenia niemieckiego	219
Rule: “x-> gz”	220
Reguła zmodernizowania formy <i>gerundium</i>	221
Reguła zmodernizowania końcówek fleksyjnych rzeczowników	223
Reguła “a -> y” dla rzeczowników obcego pochodzenia w mianowniku liczby mnogiej	224

Reguła zmodernizowania przedrostków “vice” I “contr”	225
Reguła zmian fonetycznych	226
Reguła pozostałych zmian w obrębie wyrazu	227
Reguła zmiękczenia: n->ń, s->ś	228
Reguła zmodernizowania końcówek bezokoliczników	229
Reguła zmodernizowania form czasowników w formie orzecznika w pierw- szej osobie liczby mnogiej	229
Reguła zmodernizowania imiesłowu przymiotnikowego biernego	230
4.10. Kolejność przetwarzania reguł	230
Podsumowanie rozdziału 4.	231
5. Podsumowanie pracy	232
6. Bibliografia	235
7. Spis rysunków	240